

V Bruselu dne 16.9.2020
COM(2020) 560 final

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

**posuzující, zda členské státy řádně identifikovaly trusty a podobná právní ujednání,
která se řídí jejich právními předpisy, a zda se na ně vztahují povinnosti stanovené
směrnicí (EU) 2015/849**

I. Úvod

Zločinci v posledních desetiletích ke skrývání a přesunu svých prostředků nezákonného původu po celém světě využívali globalizaci finančního systému a obchodu, jakož i technologické inovace. Hlavním nástrojem k maskování praní špinavých peněz jako legálního firemního obchodu jsou právní subjekty a uspořádání, často s pomocí složitých struktur a sítí, které mohou být dále využívány k páčání predikativních trestných činů, včetně daňových trestných činů.

Evropská unie v návaznosti na Panama Papers a Lux Leaks podnikla kroky k zajištění transparentnosti skutečných majitelů právních subjektů a uspořádání, včetně právních uspořádání, které jsou upraveny právními předpisy nebo zvyklostmi členských států, jejichž struktura nebo funkce jsou podobné trustům.

Článek 31 směrnice (EU) 2015/849¹ (směrnice o boji proti praní peněz) vyžaduje, aby svěřenští správci (*trustees*) nebo osoby zastávající podobnou pozici v podobném právním uspořádání:

- získali a měli adekvátní, přesné a aktuální informace o svém skutečném majiteli,
- včas informovali povinné osoby o svém postavení a o skutečném majiteli,
- sdělili informace o skutečném majiteli centrálnímu registru skutečných majitelů v zemi, ve které má svěřenský správce sídlo nebo bydliště, nebo v zemi, kde uspořádání naváže obchodní vztah nebo nabude vlastnictví nemovitosti v případech, kdy se místo usazení nebo bydliště nachází mimo území EU, a
- v případě zájmu o uzavření obchodního vztahu v jiném členském státě poskytl doklad o zápisu v centrálním registru skutečných majitelů, nebo jeho výpis.²

Směrnice o boji proti praní peněz zároveň zavazuje členské státy k tomu, aby za porušení výše uvedených povinností zavedly účinné, přiměřené a odrazující správní opatření nebo sankce.

S ohledem na rozmanitost trustů a právních uspořádání používaných v EU čl. 31 odst. 10 směrnice o boji proti praní peněz stanoví, že členské státy musí identifikovat taková právní uspořádání, která mají strukturu nebo funkce podobné trustům, a oznámit Komisi kategorie, charakteristiky, názvy a případně právní základ takových uspořádání. Komise musí tato oznámení zveřejnit v *Úředním věstníku Evropské unie*.

Ustanovení čl. 31 odst. 10 směrnice o boji proti praní peněz zároveň vyžaduje, aby Komise posoudila, zda členské státy řádně oznámily trusty a podobná právní ujednání upravená jejich právními předpisy a zda podléhají povinnostem podle této směrnice. Tato zpráva je v souladu

¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 a o zrušení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/60/ES a směrnice Komise 2006/70/ES (Text s významem pro EHP), Úř. věst. L 141, 5.6.2015, s. 73, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, Úř. věst. L 156, 19.6.2018, s. 43.

² Podobná ustanovení o transparentnosti skutečných majitelů právních subjektů lze nalézt ve článku 40 směrnice o boji proti praní peněz.

s touto povinností, a to na základě oznámení členských států, jejich ústních a písemných připomínek prostřednictvím skupiny odborníků pro předcházení praní peněz a financování terorismu, jakož i analýz vypracovaných pracovní skupinou Finančního akčního výboru (FATF), Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a akademickým výzkumem.

II. Oznámení členských států

První seznam oznámení členských států byl zveřejněn dne 24. října 2019³ a byl dvakrát přezkoumán, přičemž nejaktuálnější seznam byl zveřejněn dne 27. dubna 2020.⁴ Tento třetí seznam tvoří základ analýzy uvedené v této zprávě.

Šestnáct členských států⁵ naznačilo, že jejich právními předpisy nejsou upraveny žádné trusty ani podobná právní uspořádání.⁶

Zbývající členské státy podaly oznámení o trustech či právních uspořádáních, které jsou upraveny jejich právními předpisy, a to následovně:

- Tři členské státy⁷ a Spojené království oznámily, že jejich právními systémy jsou trusty upraveny, a další tři členské státy⁸ oznámily, že trusty jsou na jejich území uznány na základě ustanovení Haagské úmluvy ze dne 1. července 1985 o právu rozhodném pro trust a o jeho uznání.⁹
- Sedm členských států¹⁰ oznámilo, že jejich vnitrostátní právní předpisy upravují podobná uspořádání.
- Dva členské státy¹¹ oznámily právní uspořádání, která nejsou výslovně upravena jejich vnitrostátními právními předpisy, jsou však založena na obecné zásadě nezávislosti smluvních stran a jsou vymezena jurisdikcí a doktrínou. Za účelem provedení článku 31 směrnice o boji proti praní peněz Německo výslovně zmínilo výše uvedená uspořádání ve svém zákoně o boji proti praní peněz.

V další kapitole jsou tato oznámení analyzována.

III. Přehled právních uspořádání

³ Úř. věst. 2019/C 360/05, s. 28.

⁴ Úř. věst. 2020/C 136/05, s. 5.

⁵ Belgie, Bulharsko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Chorvatsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko a Švédsko.

⁶ Přestože totéž platí o Portugalsku, zvláštní ustanovení portugalských právních předpisů uznává existenci zahraničních svěřenských fondů a umožňuje jim provozovat obchodní činnost výlučně v zóně volného obchodu na Madeiře (legislativní nařízení 352-A/88, které bylo změněno legislativním nařízením 264/90).

⁷ Irsko, Kypr, Malta.

⁸ Itálie, Lucembursko a Nizozemsko oznámily, že Haagskou úmluvu ratifikovaly. Pozn.: Kypr, Malta a Spojené království Haagskou úmluvu z roku 1985 také ratifikovaly.

⁹ <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=59>

¹⁰ Česko, Francie, Maďarsko, Itálie, Lucembursko, Rumunsko a Nizozemsko.

¹¹ Německo a Itálie.

Pravidla boje proti praní peněz a financování terorismu nedefinují právní uspořádání jako taková, ale jako příklad uvádějí trusty podle obyčejového práva. Jiná uspořádání se stávají relevantními v závislosti na podobnosti jejich struktury či funkce se strukturou či funkcí trustu. Tato uspořádání stejně jako trusty umožňují oddělení nebo odloučení právního a skutečného vlastnictví aktiv. To nutně neznamená oddělitelnost vlastnictví, koncepci typickou pro obyčejové právo, avšak nikoli pro občanské právo.¹² Podobná právní uspořádání spíše zpravidla zahrnují mechanismus, kdy je majetek svěřen jedné osobě, která je držitelem vlastnického práva nebo jej spravuje ve prospěch jedné nebo více dalších osob nebo ke konkrétnímu účelu.¹³

Tato kapitola shrnuje hlavní rysy trustů a dalších hlavních uspořádání, která mají podobnou strukturu či funkce jako trusty. Následující seznam nemá být vyčerpávající.

III.1 Trusty

Trusty jsou právním uspořádáním, které bylo vytvořeno v jurisdikcích obyčejového práva, kdy zakladatel převede některá aktiva na správce, který je ovládá v zájmu jednoho či více příjemců určených zakladatelem. Aktiva držena v trustu jsou majetkem odděleným od majetku správce, zatímco jiné strany, jako je zakladatel a osoba vykonávající dohled nad správou fondu, jej také mohou do určité míry ovládat či ovlivňovat. Identifikace skutečných vlastníků je kvůli složité struktuře trustů náročná a vyžaduje další úsilí o zjištění skutečné povahy trustového vztahu.¹⁴ Analýzy případů praní peněz ukazují, že rizika zneužití trustů se zvyšují, pokud se několik účastníků trustu shoduje se stejnou fyzickou nebo právnickou osobou, nebo pokud jsou trusty zřízeny v zahraničních jurisdikcích.

Tři členské státy a Spojené království oznámily, že trusty jsou upraveny jejich právním systémem, který je zcela či částečně založen na obyčejovém právu. Identifikovaly buď konkrétně *výslovné svěřenství* (*express trust*), jako v případě Irska a Spojeného království, nebo odkázaly na trusty obecně, jako to učinily Kypr¹⁵ a Malta¹⁶. Kypr dále oznámil podkategorii trustů, jmenovitě *mezinárodní trusty*.¹⁷

Všechny čtyři z výše zmíněných zemí poukazují na trusty, které strany založily úmyslně, tudíž vylučují trusty, které jsou založeny na základě zákona, nebo které vycházejí ze selhání výslovného svěřenství, a jsou obecně definované jako zákonné, konstruktivní nebo následné trusty. To odráží ustanovení směrnice o boji proti praní peněz.

Trusty však mohou být uznány i v jiných členských státech. Například navzdory tomu, že Litva neoznámila trust ani podobné právní uspořádání, které by bylo v rámci lotyšských

¹² Sandor, I. (2015) „The legal institution of the trust in the economy and law of Eastern European countries“, *European Scientific Journal* April 2015 SPECIAL edition 1857 – 7881, s. 139.

¹³ Sepp, K. (2017). „Legal Arrangements Similar to Trusts in Estonia under the EU’s Anti-money-laundering Directive“, *Juridica International*, 26 (56).

¹⁴ FAFT and Egmont Group (July 2018), *Concealment of Beneficial Ownership*.

¹⁵ Trustee Law (CAP 193).

¹⁶ Zákon o trustech a správciích (kapitola 331 Sbírky zákonů Malty).

¹⁷ Mezinárodní trustové právo (zákon č. 69(I)/92 ve znění zákona č. 20(I)/2012 a zákon č. 98(I)/2013).

právních předpisů uznáváno, podle dostupné literatury koncept trustu do vnitrostátních právních předpisů zavedl lotyšský občanský zákoník (kniha čtvrtá, hmotné právo), část I (věci), kapitola VI (právo trustu). Článek 4.106 konkrétně stanoví rozsáhlá práva správce nad aktivy do té míry, že jsou v zásadě totožná s vlastnickými právy. V rámci tohoto uspořádání mají vlastníci i správce *in rem* práva nad aktivy, díky čemuž se toto uspořádání velmi podobá trustu podle obyčejového práva.¹⁸

Tři další členské státy, konkrétně Itálie, Lucembursko a Nizozemsko oznámily, že přestože jejich vnitrostátní přepisy trusty neupravují, jsou uznávány v rámci jejich právního systému na základě ustanovení Haagské úmluvy z roku 1985, kterou ratifikovaly. Zatímco Belgie žádná právní uspořádání uznává jejími právními předpisy neoznámila, podle literatury je v podobné pozici jako tyto tři členské státy, jelikož koncept trustu začlenila do svého občanského zákoníku mezinárodního práva soukromého (kapitola XII). Tato ustanovení neumožňují založení trustu podle belgických právních předpisů, ale umožňují uznání trustů, které byly řádně založeny v souladu se zahraničními právními předpisy.¹⁹

III.2 Právní uspořádání podobná trustům určená podle směrnice o boji proti praní peněz a oznámená ze strany členských států

Zatímco trusty podle obyčejového práva mohou být jen těžko překlopeny do občanského práva, jiná právní uspořádání vykazují výrazné podobnosti v oblasti funkce či struktury.²⁰ Hranice mezi právním a skutečným vlastnictvím není v těchto uspořádáních nutně tak silná jako v trustech, tato uspořádání však přesto vytváří fiduciární pouto, které lze přirovnat k tomu, které se objevuje v trustu.

III.2.a Fiducie

Fiducie patří mezi právní uspořádání, která Finanční akční výbor a směrnice o boji proti praní peněz konkrétně označují za podobná trustům. Tato právní uspořádání jsou většinou založena na schématu, které zahrnuje tři strany, přičemž jeden či více převodců převedou aktiva na fiduciáře ve prospěch jednoho či více příjemců. Takové schéma znamená oddělení aktiv od osobního majetku převodce. V rámci tohoto uspořádání má fiduciář povinnost spravovat aktiva v souladu s podmínkami dohody uzavřené s převodcem.

Fiducie jsou víceméně běžným právním uspořádáním v Evropě, zejména ve francouzsky mluvících a v románských zemích. Konkrétní znaky *fiducie* se mohou lišit a měnit v závislosti na podmínkách v jednotlivých členských státech a jejich vnitrostátních právních systémech. Tři členské státy oznámily právní uspořádání tohoto typu, která jsou upravena přímo jejich vnitrostátními právními předpisy. To je případ francouzské *fiducie* (článek 2013 francouzského občanského zákoníku), lucemburského *contrats fiduciaires* (zákon ze dne

¹⁸ Sandor, I. (2016) „Different Types of Trust from an Ownership Aspect“, *European Review of Private Law*, 6-2016, s. 1189.

¹⁹ Wautelet, P. (2005) „Le nouveau droit international privé belge“, *Euredia: Revue de Droit Bancaire et Financier*, s. 111.

²⁰ Schmidt, K. (2016) „Trust as a Legislative Challenge: Bipolar Relation vs Quasi-Corporate Status? – Basic Trust Models in Legal Practice, Theory, and Legislation“, *European Review of Private Law* 6, s. 995.

27. července 2003) a rumunského *fiducia* (články 773-791 rumunského občanského zákoníku).

V ostatních případech se podobná uspořádání zakládají na obecné zásadě nezávislosti smluvních stran a jsou vymezena soudními rozsudky a doktrínou. To platí například pro italské *mandato fiduciario*, které oznámila Itálie. Přestože neexistují žádná vnitrostátní ustanovení, která by tento typ smlouvy upravovala, běžně se vyskytuje ve formě schématu, které odpovídá schématu *fiducie* a má stejný účinek v oblasti oddělení a převodu majetku na fiduciáře ve prospěch jednoho či více příjemců.

Stejně jako italské *mandato fiduciario* je španělské *fiducia* založeno na nezávislosti smluvních stran stanovené v článku 1255 španělského občanského zákoníku. V rámci tohoto uspořádání má fiduciář vlastnické právo k aktivům, což sice neznamená převod vlastnictví, ale umožňuje mu chovat se vůči třetím stranám jako vlastník, a je zároveň plně oprávněn spravovat majetek.²¹ Španělsko toto právní uspořádání neoznámilo, jelikož podle něj tento typ smlouvy nemůže být považován za podobný trustu, vlastnictví fiduciáře je totiž pouze formální a k převodu majetku zde *stricto sensu* nedochází. Toto uspořádání však poskytuje fiduciáři účinné, i když omezené právo na majetek, které lze přirovnat k jiným uspořádáním podobným trustu, jež jsou analyzována v této zprávě. Nižší úroveň ochrany práv příjemce je ve srovnání s trusty rovněž srovnatelná s úrovní ochrany práv v uspořádání podobným trustu, která jsou zde analyzována. Absence veřejné formy oznámení o existenci fiduciárního práva navíc způsobuje, že se fiduciář před třetími stranami v dobré víře jeví jako jediný vlastník aktiv.

Všechny tyto podobnosti naznačují, že španělská *fiducia* mají podobnou funkci jako trusty, což by odůvodnilo jejich oznámení podle čl. 31 odst. 10 směrnice o boji proti praní peněz. Nutno poznamenat, že se nejedná o ojedinělý případ. Dalším příkladem, kdy jsou podle literatury uspořádání založená na *fiducia* v románských zemích podobná trustům, pokud to zákon nezakazuje, je Nizozemsko, které toto uspořádání také neoznámilo.²²

Uvedená kategorie by mohla být dále rozšířena o další právní uspořádání uznaná v rámci vnitrostátního práva, která vykazují podobné rysy navzdory některým rozdílům, například v povaze vztahu mezi stranami. S ohledem na tuto skupinu je relevantním příkladem uspořádání *bizalmi vagyonkezelő*, které oznámilo Maďarsko (zákon V z roku 2013 občanského zákoníku a zákon XV o svěřenských správcích a pravidlech pro jejich činnost).²³ V rámci tohoto uspořádání má správce povinnost ve prospěch příjemce spravovat majetek, který zakladatel převedl na jeho jméno, za což je mu zakladatel povinen uhradit poplatek.

Dalším příkladem je uspořádání *vincolo di destinazione*, které oznámila Itálie (článek 2645-b italského občanského zákoníku), a které tvoří schéma, kdy vlastník nemovitého majetku nebo aktiv registrovaných ve veřejném rejstříku nad daným majetkem vytvoří vazbu. Na základě

²¹ Martin, S. (2007) „Trusts in American law and some of their substitutes in Spanish law: Part II“, *Trusts & Trustees*, Vol. 13, No. 7, s. 242.

²² van Veen, W. J.M. a Duin, H. M.C. (2016) „Dutch Trusts and Trust-Like Arrangements“, *European Review of Private Law*, 6-2016, s. 973.

²³ Viz Sandor (2016).

této vazby lze aktiva spravovat a používat pouze k plnění konkrétního účelu určeného vlastníkem.

III.2.b Treuhand

Treuhand patří mezi právní uspořádání, která byla výslovně označena za podobná trustům jak standardy FATF, tak i směrnicí o boji proti praní peněz. *Treuhand* je právní uspořádání bez právní subjektivity, které je odvozeno od zásady nezávislosti smluvních stran, je typické pro právní systémy Německa a Rakouska. V rámci tohoto schématu převede osoba (*Treugeber*) určitá aktiva nebo vlastnická práva na jinou osobu (*Treuhänder*), která je oprávněna taková aktiva spravovat v souladu se smlouvou, kterou spolu tyto osoby uzavřely. Takový smluvní vztah může plnit různé funkce. Nejčastěji slouží jako smlouva o úschově, kterou uznává i OECD²⁴. To naznačuje, že tyto typy *Treuhand* by se neměly považovat za podobné trustům.

Treuhand však díky své flexibilitě může být strukturován takovým způsobem, aby mohl mít podobnou funkci jako trust. K tomu může například dojít tehdy, je-li *Treuhand* použit k převodu a správě podílů společnosti²⁵. OECD²⁶ potvrdila, že tento typ *Treuhand* je pro boj proti praní peněz a financování terorismu relevantní, a poznamenala, že by měl podléhat povinnosti transparentnosti, pokud jde o skutečného majitele.

Žádný členský stát *Treuhand* neoznámil. Členské státy poukázaly na skutečnost, že *Treuhand* a trust nelze srovnávat, zejména protože *Treuhänder* nemůže majetek oddělit od svého dědičného majetku a protože uspořádání se nejběžněji využívá jako svěřenský vztah.

Podle literatury *Treuhand* vykazuje rysy podobné trustům, a to bez ohledu na některé strukturální rozdíly, které plynou z podstaty jeho původu v občanském právu. Běžné využití *Treuhand* jako svěřenského vztahu se také uznává. Jak však bylo uvedeno výše, nejedná se o jedinou funkci, kterou *Treuhand* může mít, jelikož zároveň může sloužit například jako mechanismus správy soukromého majetku.²⁷ Výše uvedené informace společně se skutečností, že Rakousko i Německo uložilo uspořádáním *Treuhand* držícím aktiva společnosti povinnost oznámit jejich skutečné majitele, naznačují, že *Treuhände* by měla být považována za právní uspořádání podobná trustům.

III.2.c Fideicomiso

Fideicomiso patří mezi právní uspořádání, která byla výslovně identifikována jako podobná trustům jak podle norem FATF, tak i směrnicí o boji proti praní peněz. Toto právní uspořádání je nejběžnější v Latinské Americe, kde je ekvivalentem trustu podle obyčejového práva *inter vivos*. Vzhledem k jeho zeměpisné specifičnosti není toto uspořádání pro EU relevantní.

²⁴ OECD – Globální fórum pro transparentnost a výměnu informací v daňových záležitostech – Zpráva o vzájemném hodnocení ve věci výměny informací na žádost – Rakousko 2018.

²⁵ Rakousko i Německo v těchto případech do svých vnitrostátních právních předpisů vložily ustanovení, která stanovují zveřejnění stran uspořádání *Treuhand*. Rakouský registr skutečných majitelů právnických subjektů například poskytuje informace o osobách známých jako *Treugeber* a *Treuhänder* tehdy, vlastní-li *Treuhand* více než 25 % právnického subjektu.

²⁶ OECD – Globální fórum pro transparentnost a výměnu informací v daňových záležitostech – Zpráva o vzájemném hodnocení ve věci výměny informací na žádost – Rakousko a Německo 2018.

²⁷ Viz Schmidt (2016).

Jiná právní uspořádání v EU sdílí s uspořádáním *fideicomiso* stejný původ v latinském *fideicommissum* (např. *fideicomis*, *fedecomesso*, *familienfideikommis*). Tato uspořádání byla ve většině případů zrušena, nebo pouze umožňují dohled zákonných opatrovníků nad majetkem nezletilé nebo mentálně postižené osoby. Podle literatury²⁸ tato uspořádání, ve kterých zůstavitel jmenuje opatrovníka, který bude spravovat určitý majetek ve prospěch příjemce, vykazují strukturální podobnosti s trusty podle obyčejového práva. Měla by tudíž spadat do oblasti působnosti článku 31. Členské státy však žádné z těchto uspořádání neoznámily.

V případě svěrenského nástupnictví nebo uspořádání, jako je například reziduální *fideicommissum*, je výhradním vlastníkem příjemce aktiv a aktiva (nebo jejich zbytek) jsou předána příjemci pouze po jeho/její smrti. V těchto případech může osoba spravující aktiva plně těžit ze svého majetku bez omezení, která obvykle charakterizují svěrenskou dohodu. Takové uspořádání tudíž nekopíruje strukturu ani funkci trustu, který odděluje právo na určitá aktiva, nebo jejich správu, od jejich skutečného majitele. (Případný) reziduální nárok na aktiva dalšího příjemce nemá na dohodu žádný dopad, protože nabývá účinku až po smrti prvního příjemce. Tudíž se jeví, že tato uspořádání by neměla být považována za podobná trustům, jak uvedlo několik členských států.

III.2.d Svěrenský fond

Česká republika oznámila *svěrenský fond* (§ 1448 a násl. českého občanského zákoníku). Jedná se o právní uspořádání *sui-generis*, které nemá v jiných členských státech EU žádný protějšek. Podle tohoto právního uspořádání nevlastní právo na aktiva zakladatel ani svěrenský správce. Tato aktiva se stávají majetkem bez vlastníka a jsou spravována svěrenským správcem ve prospěch příjemců. Bez ohledu na jeho specifické rysy plní toto uspořádání funkci jako trust podle obyčejového práva a odděluje právní a skutečné vlastnictví.²⁹

III.2.e Fondy

Pravidla EU pro investiční fondy (*funds*) nejsou příliš normativní, pokud jde o právní strukturu, které mohou takové fondy mít. Výsledkem je, že investiční fondy mohou mít podobu investičních společností, trustů nebo podobných právních uspořádání. Investiční fondy sdílí s trusty funkční podobnosti v tom, že investoři skrze tato uspořádání předávají své právo o nich rozhodovat specializovaným odborníkům.³⁰ Jeden členský stát oznámil fondy spadající do této typologie, jmenovitě Nizozemsko, které nahlásilo uspořádání *fonds voor gemene rekening* (článek 2 zákona o dani z příjmu právnických osob z roku 1969), což je specifický typ uzavřeného fondu.

²⁸ Honoré T. (2008) „On Fitting Trusts into Civil Law Jurisdictions“, *University of Oxford Legal Research Paper Series*, Paper No 27/2008.

²⁹ Viz Sandor (2016).

³⁰ Kulms, R. (2016) „Trusts as Vehicles for Investment“, *European Review of Private Law*, 6-2016 (1091–1118).

Jiné členské státy se rozhodly zaujmout vůči investičním fondům zvláštní přístup. Lucembursko po svých *fonds communs de placement* a *sociétés d'investissement à capital variable* například požaduje informace o jejich skutečném majiteli podle článku 30 směrnice o boji proti praní peněz. Podle dostupných informací neexistuje k fondům (včetně penzijních fondů) společný přístup, tudíž přetrvává otázka, jak nakládat s fondy, které mají smluvní formu.

III.2.f Nadace (foundations)

Nadace (*foundations*) jsou považovány za občanskoprávní ekvivalent trustu podle obyčejového práva, jelikož mohou být využívány k podobným účelům³¹. Směrnice o boji proti praní peněz tuto ekvivalenci odráží a ukládá nadacím stejné požadavky na skutečné majitele jako na trusty a podobná právní uspořádání. Nadace však mají právní subjektivitu, a proto nemohou spadat do kategorie trustům podobných právních uspořádání. Došlo pouze k jednomu oznámení nadace s právní subjektivitou, bylo však staženo.

Německo oznámilo typ nadace bez právní subjektivity zvaný *nichtrechtsfähige Stiftungen*, ovšem jen v případě, že účelem takové nadace je sloužit zájmům zakladatele, a dále „jiné právní struktury, které odpovídají takovým nadacím ve své struktuře a funkci“. Podle analýzy OECD lze na *nichtrechtsfähige Stiftungen* nahlížet stejně jako na *Treuhand* bez ohledu na jejich účel. To odůvodňuje oznámení tohoto uspořádání, ačkoli dostupné informace nestačí k odůvodnění jeho omezení na případy, kdy nadace slouží pouze zájmům zakladatele. Oznámení o „jiných právních strukturách, které odpovídají takovým nadacím ve své struktuře a funkci“ se zdá být příliš vágní pro dosažení cíle směrnice o boji proti praní peněz,³² tzn. zajistit právní jistotu a rovné podmínky jasným vymezením toho, která právní uspořádání se sídlem napříč Uníí by měla být považována za podobná trustům.

III.3 Jiná právní uspořádání

Literatura dále uvádí právní uspořádání, která lze považovat za podobná trustům kvůli jejich struktuře, jako například poručnictví (*guardianship*), opatrovnictví (*curatorship*) a správa pozůstalosti. Členské státy však taková uspořádání neoznámily.

Jak však přiznal výbor FATF, řada dalších uspořádání může být na druhé straně používána ke skrytí vztahu mezi skutečným vlastníkem a aktivy,³³ není však možné je považovat za podobná trustům kvůli jejich struktuře a funkci. Mezi příklady takových uspořádání patří:

- smlouvy o životním pojištění (*life insurance contracts*) lze považovat za uspořádání, která plní podobnou funkci jako trust.³⁴ Zvláštní ustanovení týkající se těchto

³¹ FATF (October 2006), *The misuse of corporate vehicles, including trust and company service providers*.

³² 29. bod odůvodnění směrnice (EU) 2018/843.

³³ FAFT and Egmont Group (July 2018), *Concealment of Beneficial Ownership*.

³⁴ Tamtéž.

produktů jsou však uvedena jak ve směrnici o boji proti praní peněz, tak i ve směrnici Solventnost II,³⁵ a s těmito smlouvami by se tudíž mělo nakládat odděleně.

- Smlouvy o úschově (*escrow agreements*) se uzavírají za účelem stanovení podrobností o převodu aktiv. Správce je ručitelem pro obě strany transakce a sám se jako strana transakce neúčastní.
- Pověření zástupci (*nominees*) jednají jménem skutečného vlastníka na základě instrukcí v souvislosti s určitými aktivy. Převod aktiv vyžaduje, aby trust, podobné právní uspořádání nebo občanskoprávní smlouva upravily mandátní vztah.
- V případě jiných uspořádání, jako například u tichých společníků (*silent partnerships*), nelze na základě dostupných informací stanovit, zda by měla být považována za podobná trustům, či nikoli.

IV. Povinnosti právních uspořádání podle směrnice o boji proti praní peněz

Článek 31 směrnice o boji proti praní peněz stanoví, že svěřenští správci či osoby zastávající ekvivalentní pozici v podobném právním uspořádání musí plnit řadu povinností v souvislosti s držením a předkládáním informací o skutečném majiteli. Pokud jde o vymáhání takových povinností, přehled oznámení členských států nabízí neucelený obraz, který odráží složitost identifikace a klasifikace předložených právních uspořádání.

Níže uvedené shrnutí vychází z informací od členských států, které byly získány před lhůtou pro provedení 5. směrnice o boji proti praní peněz³⁶, nebo krátce po ní. Tyto příspěvky nezahrnovaly vždy použitelná právní ustanovení a nemohou zcela ukázat, zda členské státy ustanovení článku 31 směrnice o boji proti praní peněz správně provedly. Jakékoli nesprávné provedení ze strany členských států se bude řešit pomocí vhodných postupů.

Členské státy, které oznámily, že jejich právní předpisy upravují trusty nebo podobná právní uspořádání, obecně přijaly legislativu, která tato uspořádání zavazuje k získání a uchování relevantních informací o skutečném majiteli. V několika členských státech taková legislativa zatím nevešla v platnost. Takové povinnosti jsou obecně ukládány svěřenskému správci a v některých případech se uvádí, že informace mají zahrnovat totožnost účastníků trustu v souladu s článkem 31 směrnice. Většina výše zmíněných členských států ukládá stejné povinnosti i jiným právním uspořádáním podobným trustům. Tato uspořádání jsou v některých případech zmíněná konkrétně (např. *fiducies*).

Pokud jde o členské státy, které uvedly, že jejich právní systémy neupravují trusty ani podobná právní uspořádání, většina z nich přijala právní předpisy, které po zahraničních trustech a podobných právních uspořádání požadují získání a nahlášení vhodných informací o skutečném majiteli. Rozmanitost a nejednoznačnost oznámení obecně naznačují existenci problémů při řešení různých typů příslušných právních uspořádání. Informace o povinnostech

³⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES ze dne 25. listopadu 2009 o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II) (Text s významem pro EHP), Úř. věst. L 335, 17.12.2009, s. 1.

³⁶ Směrnice (EU) 2018/843 (viz poznámka pod čarou č. 1).

uložených zahraničním trustům jsou v některých případech nejasné, nepřesné (např. pouze odkaz na právnické osoby) či zcela chybí.

Pokud jde o oznámené sankce a jiná odrazující správní opatření za nezískání a neuchovávání odpovídajících informací o skutečném majiteli, informace členských států poskytují neucelený obraz. Členské státy, které vyžadují, aby trusty a podobná právní uspořádání získaly informace o skutečném majiteli, obecně stanoví peněžité sankce administrativní povahy (např. jednorázové částky, pokuty vypočítané podle dní). Částky se značně liší (od několika tisíc euro až jeden milion či více) a mohou být stanoveny nebo zvýšeny v závislosti na různých parametrech. Malá část členských států zároveň ohlásila sankce na trestní úrovni včetně odnětí svobody, přestože není jasné, zda poskytnuté informace skutečně odkazují na požadavky registrace společností obecně, či spíše na předložení informací o skutečném majiteli. Podobné úvahy platí pro opatření, jako je zákaz provozu nebo výmaz z obchodního rejstříku. Nesplnění vnitrostátních pravidel pro transparentnost a povinnosti registrace v některých případech povede k neplatnosti takových uspořádání.

Členské státy, které zavedly pravidla ukládající trustům a podobným právním uspořádáním získat a uchovávat informace o skutečném majiteli, po nich dále požadovaly, aby dané informace poskytly povinným osobám. V tomto ohledu je však přístup členských států nejednotný. Několik členských států oznámilo vnitrostátní legislativu, která zohledňuje ustanovení článku 31 směrnice o boji proti praní peněz. Členské státy v některých případech pouze naznačily, že trusty s povinností předložit informace o skutečném majiteli jsou trusty, které podnikají v dotčeném státě, aniž by uvedly místo bydliště svěřenského správce, které je tudíž nadále nejasné. A konečně, v jiných případech členské státy poskytly obecné či nepřesné informace, které nezohledňují zvláštní situaci trustů nebo podobných uspořádání.

Většina členských států neposkytla dostatečné informace, aby bylo možné si utvořit jasný obrázek o povinnosti předložit doklad o registraci uložené trustu se sídlem v jiném členském státě, pokud daný trust provozuje činnost na jejich území. V několika případech byly tyto informace příliš obecné (např. poukázaly na propojení vnitrostátních centrálních registrů skutečných majitelů, které má být hotovo do března 2021), nejasné, chybějící či naznačily, že příslušný právní předpis ještě nevstoupil v platnost.

V. Závěr

V mezinárodní komunitě zaměřené na boj proti praní peněz a financování terorismu neexistuje žádná průkazná analýza, která by určila, co se rozumí právním uspořádáním podobným trustu. Tato zpráva je prvním pokusem na úrovni EU o analýzu právních uspořádání, která by podle práva a zvyků členských států mohla být považována za podobná trustům podle obyčejového práva na základě informací členských států a analýz akademického světa.

Podle této analýzy vykazuje široká škála uspořádání podobnosti s trusty podle obyčejového práva v souladu s podmínkami v článku 31 směrnice o boji proti praní peněz. Právní uspořádání, jako *Treuhand* či *Fiducie*, mohou být na jedné straně považována za podobná

trustům na základě své funkce, zatímco jiná uspořádání, jako *guardianship*, *curatorship* a správa pozůstalosti, mohou být považována za podobná trustům na základě své struktury.

Oznámení členských států podle čl. 31 odst. 10 směrnice o boji proti praní peněz nezahrnovala všechna výše jmenovaná uspořádání, což poukazuje na to, že chybí společný přístup k tomu, jaké vlastnosti definují podobnost s trustem podle obvyčejového práva. Tato oznámení mohou tudíž znamenat pouze první pokus o určení trustům podobných právních uspořádání, která jsou upravena právními předpisy členských států.

Absence společného přístupu k určení uspořádání podobných trustům zároveň nezajišťuje právní jistotu a rovné podmínky a může zanechat mezery, které umožní využívat málo známá uspořádání k praní peněz, jak se stalo v případě právnických osob.³⁷ Za účelem vyřešení tohoto problému Komise zváží možnost založení neformální pracovní skupiny s akademiky, odborníky, finančními zpravodajskými jednotkami a příslušnými orgány s cílem určit společný cíl a jednotná kritéria pro určení relevantních právních uspořádání, která jsou upravena jejich právními předpisy. Tento postup by mohl vést k vydání technického dokumentu.

Předběžná analýza povinností uložených členskými státy těmto právním uspořádáním dále ukazuje, že zřejmě ještě nedošlo k zavedení jednotného rámce pro sledování a registraci.

Přezkum zároveň odhaluje, že v oblasti financování se transparentnost informací o skutečném majiteli může lišit stát od státu v závislosti na jejich právní formě. To vytváří nestejnou úroveň transparentnosti, která by si zasloužila řešení společnými konkrétními pravidly pro fondy, podobně jako u pravidel pro nadace, která již stanoví směrnice o boji proti praní peněz.

³⁷ <https://www.globalwitness.org/en/blog/three-ways-uks-register-real-owners-companies-already-proving-its-worth/>